

Praha-Žižkov, 15. 11. 2020
P. Jareš

Otázka po smyslu života

Kaz 1,1-11

„Jaký je smysl života?“ zeptal se žák rabína. Rabín odpověděl: „To je tak pěkná otázka, proč ji chceš vyměnit za odpověď?“¹ Odpověď na uvedenou otázku hledá i myslitel v této biblické knize. Když čteme knihu Kazatel pozorně, zjistíme, že tu k nám vlastně promlouvají dva lidé. Jednak je to mudrc, kterého nám zde Bible představuje jménem Kazatel. A pak tu promlouvá ještě jiný moudrý muž, který Kazatelova slova uvádí (Kaz 1,1-11) a shrnuje (Kaz 12,8-14). Právě jeho úvod ke knize jsme si dnes přečetli. Jméno předního myslitele knihy zní hebrejsky Kohelet. Doslovněji by se dalo přeložit jako „Shromažďovatel“ či „Svolavatel“. Je to někdo, kdo shromažďuje lid, aby se s ním rozdělil o své poznání, aby ho poučil. Z charakteristiky myslitele vyplývá, že v něm máme vidět izraelského krále Šalomouna, který proslul zejména svou velkou moudrostí. Je však možné a pravděpodobné, že Kazatel není s Šalomounem totožný. Postavu proslulého izraelského krále si pouze nasazuje jako literární masku, kterou využívá k poučení ostatních.

Hned v úvodu nám kniha sděluje výsledek Kazatelova bádání: „*Pomíjivost, samá pomíjivost, řekl Kazatel, pomíjivost, samá pomíjivost, všechno pomíjí.*“ (Kaz 1,2 ČEP) „*Marnost nad marnostmi, řekl kazatel, marnost nad marnostmi, a všechno marnost.*“ (Kaz 1,2 BKR) Tak mudrc vyhodnotil veškeré lidské počínání a námahu v tomto světě. V dalších kapitolách knihy se pak s námi dělí o řadu pozorování, která ho k jeho závěru dovedla. Ve svém hledání se soustředil pouze na to, co se děje „pod sluncem“. Sleduje žití člověka mezi narozením a smrtí. A všechno, co na jevišti světa viděl, shrnuje slovem HEVEL („Marnost“ v BKR, „Pomíjivost“ v ČEP), které má význam „dech, vánek, opar“. V Bibli se jím obvykle označuje to, co má v sobě prchavost, nestálost, pomíjivost. Je to chvilkové až bezcenné a nicotné. Tímto slovem jsou v Bibli například označovány modly (2Kr 17,15; Jr 2,5; 10,3). Když vezmeme v úvahu jen to, co se děje pod sluncem, mezi narozením a smrtí, pak veškeré naše snažení skutečně nedává příliš velký smysl. Všechny úspěchy jsou prchavé. Všichni stejně nakonec skončíme v hrobě, do kterého si s sebou nic nevezmeme. Pokud se upneme jen na získání štěstí v tomto světě, bude náš život marný. Nebude však marný tehdy, když se upneme na Krista, který žije navěky a který nám dal naději vzkříšení. „*Máme-li naději v Kristu jen pro tento život, jsme nejubožejší ze všech lidí! Avšak Kristus byl vzkříšen jako první z těch, kdo zesnuli.*“ (1K 15,19n ČEP)

Ve verši 3 zaznívá základní otázka knihy: „*Jaký užitek má člověk z veškerého svého pachtění, z toho, jak se pod sluncem pachtí?*“ Pozoruhodná je tím, s jakými životními okolnostmi je v knize spojena nejprve. Král měl vše, nač si jen vzpomněl (srov. Kaz 2,1-11). Podnikal velké věci, nahromadil bohatství, užíval si všemožných rozkoší. A stejně mu to vše nakonec připadalo nesmyslné a prázdné. Pozoruhodné je, že podobným otázkám a pocitům se nejlépe daří na půdě blahobytu. Proč člověk mnohdy není spokojený, i když má po materiální stránce všechno, co potřebuje (a dokonce mnohem víc, než potřebuje)? Čím to je, že v takové situaci se člověk často ptá, jaký to má všechno smysl? Kazatel říká: „*Všechno lidské pachtění je pro ústa, duše ukojena není.*“ (Kaz 6, 7 ČEP)

1 P. Yancey, *Bible, kterou četl Ježíš*, str. 112; Návrat domů, Praha 2005

Bible zde ve verši 9 konstatuje, že pod sluncem není nic nového. Existuje samozřejmě technický pokrok, který jde kupředu mílovými kroky a přináší nám všelijaké novinky. Avšak pokud jde o chování člověka, o mezilidské vztahy, pak je všechno stále stejné. Lidé nejsou v tomto směru schopni vymyslet nic nového, mají omezenou škálu možností. Názorně ji můžeme vidět například ve filmech. Příběhy jsou zasazeny do různých dob a prostředí, mnohdy i do vzdálené budoucnosti a na vzdálené planety. Avšak základní stavební prvky příběhu jsou pořád stejné. Láska a nenávisť. Boj těch dobrých proti těm zlým. Lest. Zničení nepřátel. Dobrý konec - často v podobě poklidného života v dostatku a pěkných vztazích. Svým způsobem většina těch příběhů vypráví stále o tomtéž. Pod sluncem není nic nového, protože lidé jsou stále stejní a nemohou sami sebe změnit.

Něco opravdu nového může přijít jen od Boha. A tou novinkou v dějinách světa je Ježíš Kristus. On je Boží Syn, který se stal člověkem. Zemřel za naše viny a byl vzkříšen z mrtvých. O něm kdysi starověký prorok napsal: „ *Avšak on pokropí mnohé pronárody krví, před ním si králové zakryjí ústa, protože spatří, co jim nebylo vyprávěno, porozumějí tomu, o čem neslyšeli.* “ (Iz 52,15 ČEP) Kdo uvěří zprávě o Ježíši Kristu, ten se stane něčím novým pod sluncem. Bible ho nazývá novým stvořením (2K 5,17). Hlavní motivací jeho přístupu k životu je Boží láska. To má mimo jiné za následek, že i ty nejobyčejnější činnosti jeho každodenního života jsou naplněny hlubokým smyslem (srov. 2K 5, 15).

I když sám Kazatel při svém pozorování toho, jak to v životě chodí, dospěl k neveselému závěru, celkové vyznění spisu takové není. Knihu uzavírá druhý moudrý muž slovy, kterými nás směřuje k Bohu: „*Závěr všeho, co jsi slyšel: Boha se boj a jeho přikázání zachovávej; na tom u člověka všechno závisí.*“ (Kaz 12,13 ČEP) Pozoruhodný je téměř doslovný překlad závěru tohoto verše v Pavlíkové studijním překladu: „...*, neboť toto je celý člověk.*“ Úplnými lidmi se stáváme, když v životě chodíme po cestách, vyznačených Božími přikázáními. Kristus přišel, aby nám umožnil po těchto cestách chodit (srov. J 14,6).

Nadějně končí i kniha Labyrint světa a ráj srdce od Jana Amose Komenského (narození 28. 3. 1592, úmrtí 15. 11. 1670). Při jejím sepisování se Komenský nechal výrazně inspirovat právě biblickou knihou Kazatel. V postavě mladého poutníka prochází autor světem a hledá, kde by v něm mohl najít trvalé štěstí. V závěru svého putování světem si zoufá: „*Raději chci tisíckrát umřít, než žít tam, kde se děje něco takového, a dívat se na nepravost, faleš, lež, svody a ukrutnost. Smrt je mi už milejší než život, ...*“² Později však zaslechne Kristův hlas, který ho volá ze světa zpátky do jeho srdce. Tam za ním Pán Ježíš přichází a velmi vlídně s ním mluví: „*Kde jsi byl, synu můj? Kdes byl tak dlouho? Kudys chodil? Co jsi hledal ve světě? Potěšení? Kde jsi ho měl hledat jinde než v Bohu? (...) Díval jsem se, můj synu, jak jsi bloudil, ale už jsem se na to nechtěl dívat dále ...*“³

2 J. A. Komenský, *Labyrint světa a ráj srdce*, str. 120; Poutníková četba 2010

3 Tamtéž, str. 124